

ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
доктора політичних наук, професора
Наумкіної Світлани Михайлівни
на дисертаційне дослідження Гижка Андрія Петровича
«Впровадження практик децентралізації в контексті формування
«політики знизу» в Україні»
подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 «Політологія»

Актуальність дисертаційного дослідження Гижка Андрія Петровича на тему «Впровадження практик децентралізації в контексті формування «політики знизу» в Україні» продиктована необхідністю вироблення моделі взаємовідносин між державою та суспільством під час впровадження практик децентралізації. Цей процес набуває особливого значення в умовах системної кризи в українській державі, в умовах великої диференціації промислових та аграрних регіонів, а також збереження надмірної диференціації регіонів на основі показників економічного та соціального розвитку. Зазначені фактори ставлять перед політичною наукою завдання вироблення шляхів формування діалогу між державою і суспільством шляхом ініціатив «знизу», що сприятиме партнерській участі інститутів громадянського суспільства, бізнесу та органів державної влади на засадах субсидіарності та принципах партисипативної демократії. У процесі здійснення реформ системи влади, який потребує українська держава, важливо враховувати, що вона нерозривно пов'язана з інститутом місцевого самоврядування. Особливо важлива роль у сучасній світовій практиці відводиться саме налагодженню взаємодії (діалогу) органів державної влади і місцевого самоврядування з громадськими організаціями, активними мешканцями громад, бізнес-колами та освітянським середовищем в процесах управління.

Поєднання теоретико-методологічного і прикладного виміру в дослідженні виглядає вкрай влучним і дозволяє успішно розв'язати сформульовані завдання. Автором були чітко визначені об'єкт і предмет дослідження, окреслені мета та завдання. Дослідження побудовано логічно, забезпечене послідовне викладення матеріалу та не порушено причинно-наслідкових зв'язків між структурними частинами роботи. Дисертант опирався на добре продуману та доречну теоретико-методологічну базу, що дало можливість успішно розв'язати поставлені завдання та отримати ґрунтовні висновки. Висновки дисертаційного дослідження вирізняються науковою новизною та роблять внесок у розвиток політологічної науки.

Працюючи над досягненням поставленої мети та вирішенням окреслених завдань, дисертант отримав низку корисних самостійних результатів. По-перше, автор цілком доречно розглядає практики децентралізації в Україні як «процес наближення (передачі) повноважень, ресурсів, послуг і безпосереднього права управління територією громаді». На підставі вивчення та систематизації попереднього наукового та теоретико-методологічного дискурсу автор підтвердив доцільність поєднання методологій для дослідження практик децентралізації, а саме учасницької (партисипаторної) моделі демократії, управлінських концепцій менеджеризму та синергетики (с. 23-39).

По-друге, автором було виявлено специфіку світових та українських практик впровадження децентралізації в частині їх політико-правового забезпечення, суспільного діалогу та успішних локальних кейсів. Слід погодитися, що досвід європейських країн свідчить, що більш успішно реформи децентралізації втілюються у тому випадку, коли їх ініціюють локальні громади, тобто «знизу» (с. 65-83).

По-третє, автор довів, що втілення реформи децентралізації в Україні, на основі європейського досвіду, відбувається з використання існуючих моделей управління територіями. Втілення найкращих практик децентралізації може

бути успішним з урахуванням можливостей регіону, культурних традицій та історичних особливостей, регіональної специфіки, економічного розвитку. З точки зору вивчення регіону автором було визначено, що в Україні кількість областей дорівнює кількості регіонів (с. 84-132).

По-четверте, автор констатує наявність великої диференціації промислових та аграрних регіонів, враховуючи різну структуру економіки регіонів та різні пріоритети у зовнішній співпраці та доводить, що для України «найбільш прийнятною є модель Німеччини, де регіональна політика вимірюється у першу чергу горизонтальними та вертикальними зв'язками» (с. 154). На підставі аналізу наявних підходів та визначення їх недосконалості, Гижко А.П. пропонує авторську методику оцінювання ефективності територіальних громад, що включає такі показники: динаміка демографічної ситуації в громаді, співвідношення природнього скорочення населення та міграції, вікова структура населення в громаді, рівень дотаційності бюджетів за відповідний рік, питома вага видатків на утримання апарату управління у власних ресурсах, діяльність соціальної та адміністративної інфраструктури, фактичні капітальні видатки на 1-го мешканця (с. 152-154).

По-п'яте, у роботі було виокремлено чотири типи децентралізації (політична, адміністративна, бюджетна, економічна) та цілком доведена наявність великої різниці між регіонами України за основними показниками економічного та соціального розвитку (с. 107). Варто погодитися з тезою автора про те, що на етапі здійснення економічних реформ в Україні основна увага органів державної влади має бути спрямована саме на політику регіонального розвитку, його фінансове стимулювання. Регіональна політика має бути покликана врахувати розвиток та специфіку регіону таким чином, аби збільшити економічну спроможність слабших регіонів, таким чином вирівнюючи регіони між собою за економічними, демографічними, соціальними показниками розвитку. Європейські країни здійснювали реформи місцевого самоврядування

на основі розуміння їх значущості як необхідного чинника суспільних перетворень.

Важливим внеском автора дисертаційного дослідження є розроблені ним індикатори спроможності та ефективності впровадження децентралізації в країнах, за допомогою яких можна здійснити оцінку політики децентралізації в регіоні (с. 57).

У цілому, не ставлячи під сумнів наукове значення дисертаційного дослідження, вважаю за необхідне зробити деякі зауваження та побажання і вказати на певні дискусійні питання:

1. У дослідженні автор приділяє багато уваги концепту «політика знизу». Бажано було б почути, на скільки виправданим, на думку автора, є використання цього терміну з огляду на те, що класичні визначення політики передбачають наявність акторів та, відповідно, які суспільно-політичні сили виступають акторами в процесі реалізації «політики знизу». Особливо цікаво було б це зробити на прикладі України.

2. Автор присвятив окремий підрозділ аналізу практик політичного діалогу влади з громадою та запропонував авторську модель діалогу «держава - суспільство» через концепт «політики знизу». Хотілося б дізнатися від автора, як співвідноситься сучасна практика такого діалогу в Україні із зарубіжними зразками, а саме, хто в таких практиках для кого виступає зразком і що саме потребує вдосконалення в Україні.

3. У лютому 2017 року в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» з'явився новий термін – «старостинський округ». Цікаво було почути, наскільки ефективним є практика запровадження старостинських округів в Україні в теорії та, можливо, на практиці, якщо така вже відома авторові. Але це, безумовно, не стільки зауваження, скільки побажання.

Водночас висловлені зауваження не применшують загального позитивного враження від дисертаційної роботи та мають радше рекомендаційний характер.

Можна стверджувати, що кваліфікаційна наукова праця є самостійним, цілісним, логічним та завершеним дослідженням, основні положення якого характеризуються науковою новизною. Робота написана на вкрай актуальну для української політології та важливу для практичної площини тему. Автору вдалося успішно розв'язати поставлені завдання та досягти основної мети - з'ясувати специфіку впровадження практик децентралізації в Україні та запропонувати концепт її подальшого розвитку через формування «політики знизу».

Наукове дослідження Андрія Петровича набуває особливого значення ще й тому, що воно пов'язане з безпосередньою участю автора в процесі впровадження практики децентралізації, а отримані результати стали корисними під час реалізації проєктів регіонального розвитку, формування та реалізації програм для територіальних громад. Висновки та рекомендації дослідження можуть і в подальшому використовуватися обласними державними адміністраціями, громадськими організаціями, територіальними громадами при втіленні практик децентралізації, а також при викладанні дисциплін прикладного характеру в закладах вищої освіти.

Наприкінці роботи наведені змістовні авторські висновки, в яких висвітлено основні результати наукового дослідження. Такі висновки є обґрунтованими та логічними, корелюються з поставленими на початку автором завданнями та цілковито відображають позиції наукової новизни й практичного значення кваліфікаційної наукової праці.

Друковані праці дисертанта повністю відповідають змісту наукової роботи. Оформлення дисертації здійснено з дотриманням відповідних вимог, що висуваються до такого роду наукових досліджень. Положення наукової новизни та основні висновки, що сформульовані в дослідженні, висвітлені в належній кількості публікацій. За темою дисертації опубліковано 5 наукових статей: 3 з них – у наукових фахових виданнях України, 2 – у наукових періодичних

виданнях інших держав, які включені до міжнародних наукометричних баз, серед яких Web of Science. Результати наукового дослідження апробовані на 3 наукових конференціях: на 1 – міжнародній та 2 – всеукраїнських, що відображено в авторських тезах доповідей.

Відтак, вважаю, що дисертаційне дослідження Гижка Андрія Петровича «Впровадження практик децентралізації в контексті формування «політики знизу» в Україні» виконане на належному науковому рівні, за своїм змістом, рівнем наукової новизни та характером висновків є таким, що відповідає сучасним вимогам постанови Кабінету Міністрів України № 167 від 06.03.2019 «Про проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», що висуваються до дисертацій і паспорту обраної спеціальності, а тому автор дослідження заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 «Політологія».

Офіційний опонент —
доктор політичних наук, професор
завідувач кафедри політичних наук і права
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д. Ушинського»

С. М. Наумкіна

